

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-52>

**INTERPRETATION OF NON-PERFORMANCE
AND IMPROPER PERFORMANCE OF PROFESSIONAL DUTIES
BY MEDICAL WORKERS THROUGH THE PRISM
OF NATIONAL JUDICIAL PRACTICE**

**ТЛУМАЧЕННЯ НЕВИКОНАННЯ ТА НЕНАЛЕЖНОГО
ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМИ
ПРАЦІВНИКАМИ КРИЗЬ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
СУДОВОЇ ПРАКТИКИ**

Marshall P. P.

*Postgraduate Student,
Educational and Scientific Institute of
Law,
Taras Shevchenko National University
Kyiv, Ukraine*

Маршалл П. П.

*аспірантка
Навчально-науковий інститут права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого статтею 140 Кримінального кодексу України (далі – КК України), характеризується: 1) діянням (дією чи бездіяльністю), що полягає у невиконанні чи неналежному виконанні медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення; 2) тяжкими наслідками для хворого; 3) причинним зв'язком між указаним вище діянням і наслідками. Зазначена норма не містить указівки, що саме розуміється під невиконанням чи неналежним виконанням професійних обов'язків для даного виду кримінальних порушень, в той час як однозначне тлумачення вказаних термінів має велике значення у згаданій категорії проваджень, адже фактично є головним фактом, який підлягає доказуванню працівниками правоохоронних органів у процесі розслідування кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачено статтею 140 КК України.

В Основах законодавства України про охорону здоров'я¹ (далі – Основи) про належність медичної допомоги в значенні якості медичного обслуговування згадується у частині 3 статті 16 та частині 1 статті 67. Проте, визначення належної медичної допомоги чи принаймні критеріїв, які б визначали належність медичної допомоги,

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

Основи не містять. Більше того, потрібно звернути увагу на те, що Основи передбачають настання відповідальності для винних відповідно до закону у випадках несвоєчасного і неякісного забезпечення необхідною медичною допомогою, що призвело до тяжких наслідків, а не у випадку неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками.

У частині 1 статті 3 Основ наведено значення основних понять, які використовуються в Основах та інших актах законодавства про охорону здоров'я. Зміст інших понять і термінів визначається законодавством України та спеціальними словниками понять і термінів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ч. 1 ст. 3 Основ).

Оскільки ні Основами, ні іншими актами законодавства України про охорону здоров'я не визначено поняття невиконання та неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками, то, очевидно, що єдиного стандартизованого підходу до їх тлумачення в практичній діяльності бути не може.

Коментар до кримінального кодексу України гласить: «Невиконання професійних обов'язків може мати місце у разі відмови від госпіталізації хворого, який потребує невідкладної допомоги, від проведення діагностики захворювання або проведення невідкладної операції чи іншого втручання, залишення хворого без належного нагляду чи контролю тощо. Неналежне виконання професійних обов'язків може виражатися в недбалому проведенні операції або інших процедур, неправильному дозуванні лікарських препаратів, порушенні певних правил при приготуванні ліків, порушенні строків і порядку проведення передбачених законодавством профілактичних медичних оглядів і щеплень тощо. Неналежне виконання професійних обов'язків вчинюється внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення. Якщо медичний або фармацевтичний працівник не мав можливості виконати свої обов'язки належним чином (хвороба лікаря, знаходження його в стані крайньої необхідності, вплив на нього нездоланної сили тощо), то кримінальна відповідальність не настає.» [2].

Для того, щоб розібратися у підходах до тлумачення згаданих вище понять у процесі правозастосування, звернемося до судової практики. Проаналізуємо, зокрема, рішення судів у справах про невиконання та неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками.

З вироку Соснівського районного суду м. Черкас від 22.01.2020 слідує, що, на думку суду, невиконання професійних обов'язків означає, що медичний працівник не вчиняє ті дії, які він в силу виконуваної роботи зобов'язаний був вчинити. Неналежне виконання професійних обов'язків має місце у тому разі, коли медичний працівник виконує свої

обов'язки не у повному обсязі, недбало, поверхово, не так, як цього вимагають інтереси його професійної діяльності. Аналогічні визначення понять наведені судами у вирокі Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 06.08.2019 та у вирокі Шевченківського районного суду м. Львова від 02.11.2017. Джерела, якими керувалися судді при тлумаченні вищезгаданих понять, не вказані.

Оскільки диспозиція ст. 140 КК України має бланкетний характер, у кожному конкретному випадку має встановлюватися, які саме професійні обов'язки поклалися на винну особу і які з цих обов'язків не виконанні взагалі або виконані неналежним чином, а також вимоги яких конкретно нормативних актів порушено винним. Аналогічні висновки містяться в постанові Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 квітня 2021 року у справі № 712/12532/14-к, провадження № 51-6099 км 20 [6].

Саме тому у своїх рішеннях суди конкретизують, у чому саме полягало неналежне виконання своїх професійних обов'язків обвинуваченими:

– «... ОСОБА_1 неналежно виконав свої професійні обов'язки, що виразилось у неналежному діагностуванні хвороби у ОСОБА_4 та проведенні оперативного втручання. Внаслідок неналежного виконання своїх професійних обов'язків, недбало, несумлінного ставлення до них, під яким слід розуміти погане, байдуже, без належної старанності, неуважне, неакуратне, халатне їх виконання, що спричинило тяжкі наслідки для хворого, у виді смерті ОСОБА_4, що була констатована 13.01.2011 року о 14:00 год.» [3];

– «... на думку досудового слідства ОСОБА_5 неналежно виконуючи свої професійні обов'язки медичного працівника внаслідок недбало до них ставлення, що спричинило тяжкі наслідки для хворого, відповідно до висновків експертів № 228 від 09.12.2013 року та № 241-Д від 27.12.2013 року: запізно виконав рентгенологічне обстеження ОСОБА_1, лише 03.05.2013 року, провів консервативну терапію, з недооцінкою помірного підвищення рівня глюкози крові; не в повній мірі провів бактеріологічний моніторинг; недостатньо здійснював контроль за веденням хворої. Загальний аналіз крові виконано однократно; рентгенологічне обстеження грудної клітини не виконано. Вказане призвело до розвитку тяжких ускладнень у потерпілої ОСОБА_1 – клініки сепсису, декомпенсація цукрового обміну, менінгоенцефаліт.» [4];

– «Експерт спростував покликання обвинуваченого на те, що лікар-неонатолог після народження дитини не виконав покладені на нього обов'язки, зокрема неналежно провів санацію дихальних шляхів, через що меконій попав в організм дитини. Експерт зазначив,

що між причиною смерті дитини та проведенням санації відсутній причинний зв'язок. Нинішня медична практика рекомендує взагалі не санувати трахею у новонароджених» [5].

Враховуючи викладене, можна констатувати, що через відсутність у чинному законодавстві понять «невиконання професійних обов'язків медичними працівниками» та «неналежне виконання професійних обов'язків медичними працівниками» або принаймні критеріїв, за якими їх можна було би визначити ці поняття, судді, в більшості, керуються усталеною судовою практикою своїх колег та правовими позиціями судів вищої інстанції.

Література:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ / Верховна Рада України. *Відомості Верховної України*. 1993. № 4. Ст. 19.

2. Кримінальний кодекс України: наук.-практ. коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків, 2013. 1040 с.

3. Вирок Соснівського районного суду м. Черкас від 22.01.2020 у кримінальній справі № 712/12532/14-к / Єдиний державний реєстр судових рішень.

4. Вирок Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 06.08.2019 у кримінальній справі № 202/2463/14-к / Єдиний державний реєстр судових рішень.

5. Вирок Шевченківського районного суду м. Львова від 02.11.2017 у кримінальній справі № 466/10785/16-к / Єдиний державний реєстр судових рішень.

6. Вирок Іллічівського районного суду м. Маріуполя від 19.07.2021 у кримінальній справі № 264/4705/20 / Єдиний державний реєстр судових рішень.